

έθνικα γράμματα, παρά και σύνολη ή διανοητικιά μόρφωση του γένους τους. Γιατί συζήτηση εδώ δι χωράει, πώς ο έλληνας νους έχει μεγάλη ανάγκη να ξαναδροσιστεί. Μά ο μαρσαμός του έχει άραγες άφορμή τὸ κράτος τῆς καθαρέουσας, ἢ εἶναι ἴσως άφρτῆ σημαδι διανοητικιάς φτώχιας; 'Εδῶ ὑπάρχει ἴσως άμοιβαία έπρροή. Μά έπιος έχει πίστη στους "Έλληνες πὸς θά ξαναπροκόψουν, άφτὸς πρέπει να πεί ναί στο πρώτο μας ρώτημα, και να παραδεχτεί πὸς ἡ διανοητικιά τους ζωῆ θά ξαναθίσει άμα τέλος τινάξουμε πέρα τις άλυσιδες του ψεφτοκλασικισμου· άλλιῶς, φοβοῦμαι πὸς ὁ 'Ελληνισμός θά καταπονεθεί από τους νεότερους 'Ιλλυρικους λαους, που αν και κατώτεροι του τώρα, κοιτάζουν όμως κατὰ τὰ ζωντανά παρόντα.

ΛΕΚΑΣ ΑΡΒΑΝΙΤΗΣ
μεταφραστής.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ

Στὸ χορὸ τοῦ ᾠδικοῦ Σύλλογου Ποταμοῦ

Νέοι, τονίστε τὴ φωνὴ
Μελωδικὰ νὰ ἠχήση
Στῆς θείας τέχνης τὸ Ναῶ,
Κι' αὔρα ὡς κυματισμῶν . . .

* Ἀρμονικὸν ἀντίλαλο
Ποῦ στὰ οὐράνια ἀκόμα
Μὲς τῶν θεῶν τὸ δῶμα
Μὲ χάρη ν' ἀκουστῆ.

Νέοι, τονίστε τὴ φωνὴ
Γλυκὰ μέσα νὰ κλείση
Χαρῶς αἰσθήματα ἢ ψυχῆ,
Κι' ὀλόγυρα ὡς σκορπισμῶν

Τὴ μαγικὴ τῆς δύναμη
Νὰ κινηθοῦν μονάχοι
Πάλαι οἱ σκληροὶ βράχοι
* Ὑψώστε τὴ φωνή.

Κέρκυρα Σπύρος Περούλης

Η ΛΑΪΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ

είναι **ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ** γιὰ τὸ λαὸ και δέχεται καταθέσεις ἀπὸ **μικρὰ δραχμῆ** καὶ ἀπάνω. Σοῦ πλερώνει τόκο $\pm \frac{1}{2} \%$ και σοῦ δίνει πίσω τὰ χρηματὰ σου ὅποτε θελήσεις εἴτε ὅλα εἴτε μέρος ἀπ' αὐτὰ.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΞΕΓΥΜΝΩΜΑΤΑ*

§ 7

Οἱ Ἐθνικοὶ Ἀρχηγοί.

Ἡ Ἐκκλησία μας λοιπὸν εἶταν τὸ μόνον ἔθνικὸ σύστημα ποῦ, ἀδιάφορα ποιά τὰ αἰτία, μᾶς τάφθηκε ἀπειραγο ὁ Κεταχτητής. Κ' εἶτανε δὲ λαμπρῆ εὐκαιρία νὰ μᾶς δείξη τὴν εὐεργετικὴ δύναμή της, ν' ἀνοίξη τὴν ἀγκαλιὰ της, νὰ πάρη τὰ τέκνα της, νὰ τὰ παρηγορήσῃ, νὰ τὰναθρήσῃ, νὰ τὰ φωτίσῃ. Τί ὅμως ἔκαμαν οἱ ἀρχηγοὶ της, μὲλις ἔρχισε ἡ Τουρκοκρατία; Μέσα στὴ γενικὴ τὴν παραλυσία, ἐκεῖ ποῦ ἔπρεπε νὰ κανόνισουνε σοβαρῆ πολιτικὴ και νὰ σπεύρουνε τὰ πρώτα στοιχεῖα μιᾶς δεύτερης ἔθνικῆς γέννας, μεταμορφωθήκανε, σὰν ἀπὸ κατάρρα ἢ ἀπὸ μάγιο, πὲ δαιμονισμένους ἱεροκάπηλους, και μόνον ποῦ δὲ συστήσανε χρηματιστήριον γιὰ νὰ πηγαίνουνε νὰ μαθαίνουνε ποια εἶναι ἡ τιμὴ τοῦ Πατριαρχικοῦ τοῦ θρόνου κάθε στιγμῆ και κάθε ὥρα. Ἡ σιμωνία, ἡ ραδιουργία κ' ἡ ἀργυρολογία εἶταν οἱ μόνες φροντίδες τους, ἡ ἀμάθεια κ' ἡ πρόληψη τὰ μεγαλύτερά τους προσόντα. Τυφλοὶ τυφλοῦς ὀδηγοῦσανε στὸν γκρεμόν.

Μά ἄς ἀφήσουμε μιὰ στιγμὴ τὰ θλιβερά τὰ καθήκοντα, και ἄς πάρουμε πρώτα τὸ λυχνάρι νὰ δοῦμε μὴπως και ζετρυνώσουμε τοὺς δυὸ τρεῖς ποῦ κατὶ ἐννοιωθαν ἀπὸ συνείδηση, δὲ λέμε γιὰ τὸν ἕνα ποῦ τὴν εἶχε σωστὴ και ἀκέρια, και ἄς μὴν πολυακούγεται σήμερα. Ἴσως ἔτσι δυναμώσῃ λίγο τὸ νεῦρον μας και δὲ μᾶς κυριέψῃ ἀβάσταχτος πόνος διαβάζοντας ὑστερα τὰ μαῦρα και τὰ ψυχρά.

Πρώτος λοιπὸν ἀπὸ τοὺς ὑποφερτοὺς προβάλλει μὲς ἀπὸ τὴν ὁμίχλη ὁ Μάξιμος, ποῦ κάμποση με γαλοφροσνὴ εἶδεξε ὅταν ἔγραφε στοὺς Βενετοὺς ποῦ κατάρτεχαν τοὺς ὀρθόδοξους Κρητικούς, πὸς κακὸ παράδειγμα δείχνανε αὐτοῖς νῦν ἄρχουσι». Τέτοιο πρᾶμα νὰ γράψῃ ἐπίσημα Πατριάρχης, πάντα κάποιον ἄρρος πρέπει νὰ φύλαγε στὴν ψυχὴ του. Ἀμέσως ὅμως, ὁ ἴδιος ὁ ἱστορικὸς ποῦ μολογᾷ ἄλλοῦ χωρὶς δισταγμὸ τὴν κακορίζικιά του ἀνώτερου Κλήρου τῶν καιρῶν ἐκείνων, ξεχνιέται αὐτὴ τὴ φορὰ και θαμάζει ποῦ μὲ τὴν ἀφοβία διαφέντευαν τὸ Ἔθνος «Οἱ Πατριάρχαι ἐκεῖνοι». Δηλαδή ἕνας δυὸ στοὺς ἑκατὸ χρόνους. Τὸ δέκατο πέμτο αἰῶνα ὁ Μάξιμος, και ὁ

(*), Κοίταξε ἀριθ. 281 282 και 28'.

Ἰωάσαφ ὁ Δεύτερος, ἐκεῖνος δὲ ποῦ μὴνησε τοῦ Μαχαμέτη πὸς ὄχι τὰ γένηα του, μά και τὰ χέρια του και τὸ κεφάλι του νὰ κόψῃ, πάλαι δὲ συγκατανευστὸν ἄνομο γάμο τοῦ Ἀμαρούτση μὲ τὴ Λούκισσα τῆς Ἀθήνας κ' ἔπειτα μὲλις στὸ δέκατο ἔχτο αἰῶνα ξανοίγουμε τὸν Ἰερεμία τὸ Δεύτερο, ποῦ κατὶ ἔκαμε και αὐτὸς ὅταν ἔγραφε τοῦ Ντόγη πὸς καιρὸ δὲν ἔχει νὰ συλλογιέται καινούρια μερολόγια, πὸς τάφινει αὐτὰ ἡ Ἐκκλησία γιὰ καλλίτερος χρόνους, ἐπειδὴ ἔχει τώρα ἄλλα σπουδαιότερα νὰ κοιτάξῃ. Πολιτικὴ, θὰ πῆτε, ὄχι και τόσο ἡρωικὴ ποῦ νὰ τρελλαθῆ ἄνθρωπος. Κάπως πιὸ σημαντικὴ πρᾶξη του εἶταν ὁ πηγαϊμός του στὴ Μόσκα κατὰ πρόσκληση τοῦ Τζάρου νὰ καθιερώσῃ Πατριαρχικὴ ἔδρα στὴν πρωτεύουσα τῆς Ρουσίας. Καὶ τοῦτο ὅμως, καθὼς και μερικὰ ἄλλα ἀκόμα λιγώτερο σπουδαία, ἀποβλέπουνε τὴν πολιτικὴ τῆς Ἐκκλησίας μὲ τοὺς ξένους Ὀρθόδοξους, και τὸ πολὺ μᾶς δείχνουνε πὸς τῆς ἄφινε ἡ Πόρτα τῆς Ἐκκλησίας τὸ λεύτερο νὰ συγκοινωνῆ και μὲ ἄλλα Κράτη (!).

Ὁ Πατριάρχης ποῦ πρώτος εἶδεξε ζῆλο και λαχτάρα νὰ συγγενέψῃ τὴν ἐξωτερικὴ του πολιτικὴ μὲ τὴν ἐσωτερικὴ μεταρρύθμιση και ξαναγέννηση εἶταν ὁ Κύριλλος Πρῶτος, ὁ Λούκρης, (δέκατο ἔβδομο αἰῶνα), και γιὰ χάρη του ἀξίζει νὰ σταθοῦμε δῶ πέρα λίγο.

Εἶχνε ξαναπάρει ἀπάνω τους ἐκεῖνη τὴν ἐποχὴ οἱ Δυτικοί, κ' ἐλπίζοντας νὰ κατορθώσουνε μὲ ραδιουργίες ὅ,τι δὲν καταφεραν ἄλλοτε με συνκροίκηση, εἶχανε στείλει στὴν Πόλη Ἰησοῦτες, πρώτα λίγους, ὑστερα πιώτερος. Οἱ Ἰησοῦτες ἐκεῖνοι βρήκανε στάδιο ἀνεμπόδιστο μὲσα στὰ σάπια νερά μας. Χύμιζαν ἐκεῖ σὰν κροκόδειλοι. Ἀνεθοκατέβχαν τοὺς Πατριαρχάδες μ' ὅση γίνεται εὐκολία. Ὁ Κρητικὸς ὁ Λούκρης, ἄνθρωπος σπουδασμένος και μὲ πολὺ φωτισμένες γιὰ τὸν καιρὸ του ἰδέες, εἶδε ἀμέσως τὴν εὐκαιρία ποῦ μᾶς παρουσιαζότανε μὲ τὴ Λουθηρανικὴ μεταρρύθμιση ποῦ ἔβραζε τότες. Κι ἀπὸ γράμματά του και ἀπ' ἄλλες πηγές φαίνεται βέβαιον πὸς βρισκότανε σ' ἀδιάκοπη φιλία μὲ τοὺς σημαντικώτερος Διαμαρτυρούμενος τοῦ καιροῦ του, μὲ τὸν Ἀρχιεπίσκοπο τῆς Κανταβρηγίας, και ἀργότερα

1) Χρέος μας εἶναι νὰναφέρουμε και τρεῖς τέσσερες ποῦ μαρτύρησαν οἱ δύστυχοι τοὺς πρώτους αἰῶνες. Ἐπειδὴ, ἔξον ἀπὸ τὸν Κύριλλο τὸ Λούκρη, ἔχομε και τὸν ἄλλο τὸν Κύριλλο, τὸν Κονταρῆ, και τοὺς δυὸ Παρθένους, Δεύτερο και Τρίτο. Γιὰ τοὺς πολλὸ ἀργότερος ἐδῶ δὲ μιλοῦμε.

νὰ λέρωνε μὲ μογιές τὰ δάχτυλά του; Τὰ κρῦφια αὐτιάζεται, τὸ δάσος βλέπει, ἔχι τὰ δέντρα μόνον, και τὸ ἐξιδανικεῖμα ἔχει ἔργανὸν του κάθε ποιητῆς, πᾶξίζει τῆνομα. Πόθους και λαχτάρες του ἐνοσαρκόνει στὰ δημιουργήματά του. Ἡ πραγματικότητα εἶναι ἡ βάση μόνον, ποῦ οἰκοδομᾷ, πραγματικὴς εἶναι μονάχα οἱ ἀφορμῆς, ποῦ βρισκονται στὴν κοινωνία και στὶς ἀνάγκες της.

Αὐτὲς τις ἀφορμῆς φαίνεται νὰ πράξει οἱ ἐπικριτῆς τῶν «Ἀλυσιδων». Εἶναι τὰ γυαλιὰ τὰ σκοτισμένα, ἢ πρόληψη πὸς τὴν Ἑλλάδα δὲ θὰ τὴν κυβερνήσουν οἱ ἴδιοι νόμοι, ποῦ ἀναπτύσσουν και τις ἄλλες κοινωνίες. Γι' αὐτὸ σὲ κάθε φανέρωμα ἐξέλιξης, προόδου, οἱ κραυγῆς: αὐτὸ δὲν εἶναι ντόπια, γνήσιο ρωμαϊκόν εἶναι ξενότροπον. δὲ μᾶς ταιριάζει και τὰ ρέστα.

Ὁ «Κριτικὸς τοῦ Νοῦμα» μᾶς ἔδωσε σωστὰ μιὰ νύξη, ποῦ πρέπει νὰ σταθοῦμε νὰ ἐξιτιμήσουμε ἕνα δράμα σὰν τις «Ἀλυσιδες».

Ἄν τὸ ἐξετάσωμε καλὰ τὸ πρᾶμα, τὸ γλωσσικὸ κίνημα ἀπ' τὴν πρώτη ἀρχὴ του δὲν εἶταν γλωσσικὸ ἀπλῶς, μά τὸ πνευματικὸ ψιθύρισμα ἑνὸς λαικοῦ ξυπνήματος, ποῦ ἡ σπύρα του και ἂν κρυφθεδσκη ἀκόμα, και ἂν μόνον τὸν καιρὸν τοῦ πρώτου του φουν-

τώματος μᾶς δείχνει, μακριὰ δὲν εἶναι ἡ μέρα ποῦ ἡ φλόγα του θὰ ξεσπάσῃ ἀκράτητη. Ὅσο και ἂν ὁ λαὸς ὁ ἴδιος, ἀνήξερος και ἀνίδεος, τάχτηκε ὡς τώρα πάντα μὲ τὸ μέρος τῶν πολέμιών του, ἢ βαθύτερη ὡς τόσο κρίση τοῦ ζήτηματος μᾶς λέει πὸς ἡ γλωσσικὴ ἀνταρσία ἔχει τις ρίζες της στὶς ὕλικές ἀνάγκες τοῦ λαοῦ γι' ἀνάπτυξη και πρόοδόν του. Φυσικὸ τοὺς ἴδιους τοὺς μπλεγμένους στὸν ἀγῶνα νὰ τοὺς παρασέρνουν μερικὲς προλήψεις κ' ἐνστικτα ἀνίκητα σὲ ἀλλοιῶτικὴ ἐκτίμησι τοῦ γενναίου τους ἀγῶνα. Ὁ φτωχὸς Λούθηρος δὲν ξαφνίστηκε λιγώτερο μὲ τὴν πυρκαϊὰ πᾶνχσαν οἱ λόγοι, ποῦ ἔβγαζε μπροστὰ στὴν πόρτα τῆς ἐκκλησίας τοῦ παλατιοῦ τῆς Βιττεμβέργης, πολεμώντας τὸ ἐμπόριον τῶν συχωροχρητιῶν τοῦ Πάπα. Καλογερικὸς και γὰς ἐκεῖ, γραμματικὰ μαλλώματα ἐδῶ. Κι ὁ Ψυχάρης, ὅσο και ἂν τὸν κατηγορεῖ ἡ νεανικὴ ἐρμη τοῦ μαθητῆ τοῦ Γιαννισοῦ πὸς δὲν μπαίνει ἐπικεφαλῆς τῆς κοινωνικῆς μας ἀνταρσίας, μῆθηκε ἀπὸ καιρὸ χωρὶς νὰ τὸ νοήσῃ. Κι αὐτὸς κ' οἱ μαχητῆς, ποῦ ξύπνησε ἡ γλωσσικὴ ἐπαναστάσῃ του, ἔχουν καθαρὰ τὴ συνείδηση πὸς ἡ γλωσσικὴ μεταρρύθμιση δὲν εἶναι μόνον αἰσθητικὴ ἀνάγκη. Τὴ σημασία της δὲν τὴν τόνισε μονάχα ὁ Φωτιάδης, οὔτε μόνον ὁ φίλος μας Κάρολος Ντείτριχ

τῆς ὑπόβαλε τὸ ἀγκάλιμα μὲ μιὰ πλατύτερη ἀναγέννηση τοῦ ἔθνους, μά και ὁ Ραμᾶς ὁ φεουδαρχικὸς ἔκαμε τὸ σῦλλογον ἀγωνιστῆ νὰ μπάσῃ τὴ ζωντανὴ γλώσσα στὴν παιδεία και ὁ ἀστυκὸς Ξενοπούλος ἔτρεψε μ' ἐνθουσιασμὸ νὰ βοηθήσῃ τὸ ἔργο. Αὐτὰ εἶναι ἡ ἰδεολογία μόνον, ἡ πνευματικὴ ἔψη τῶν ὕλικῶν αἰτίων, ποῦ ἀπαιτοῦν τὴ γλωσσικὴ μεταρρύθμιση. Τὰ ὄρατα νήματα, ποῦ πλέγονται κάτω ἀπ' τὰ φαινόμενα και τὰ μάτια μας τὰ σκοτισμένα δὲν τὰ ξεχωρίζουν, ὁ καιρὸς, ἡ ἱστορία θὰ τὰ ξεδιπλῶνῃ. Ἐνα μονάχα δὲν μπορεῖ νὰ τᾶρνηθῇ κανένας. Ὁνίστηκε ἀπὸ πολλοὺς και τραγουδιέται σὲ ποιήματα και κοπανίζεται σὲ ἄλλα πὸς ἡ καθαρῆουσα δεσμεύει τὴν ἐλεύθερη ἀνάπτυξη τῆς ρωμισμένης. πνίγει τὰ συμπερόντα τοῦ ἔθνους. Τὴ συνείδηση αὐτὴ τὴν ἔχει κάθε δημοκρατιστῆς και ὁ ἴδιος ὁ Ξενοπούλος ἀκόμα. Δὲν ἔχομε λοιπὸν μιὰ συνείδηση ξυπνημένη σὲ ρωμαϊκὲς ψυχῆς; Κι αὐτὸς ὁ ἀστοκρατικὸς κ' ἴδιος δὲν ἀναγνωρίζει σὲ φωτεινῆς στιγμῆς του τί χαραχτήρα ἔχει αὐτὸ τὸ κοινωνικὸ μας ζήτημα, ἔπως ὀνομάζει ἀπερίφραστα τὸ γλωσσικόν; «Ἡ ἀρχαιομανία τῶν γραμματισμένων και ὁ βυζαντινισμὸς τῶν Φαναριωτῶν», ποῦ «ἀπ' τις βαρεῖς σκληριές του ξελευτερόνουνται οἱ Ἕλληνες», τί γνωρίσματα εἶναι;